

О.М. Павленко

Викладач

КПІ імені Ігоря Сікорського

Л.І. Чернищук

Старший . викладач

КПІ імені Ігоря Сікорського

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ДО ВИШІВСЬКОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДГОТОВКИ

Пробившись крізь бетонні стіни традиційних бастионів, комунікативна методика завоювала собі місце під сонцем і вже не потребує підтримки. Але, як зазначає один з основоположників комунікативної методики Є. Пасов «... вона – на жаль! – стала просто модою для багатьох. Як незручно буває зізнатися в тому, що ви не читали якийсь бестселер, так незручно стало заявляти про себе як про ворога комунікативності. Більш того, зараз навіть колишні її затяті противники стали активними прихильниками комунікативності. Як зауважує вчений: настав час, коли комунікативність повинна боятися не своїх супротивників, а своїх «прихильників». Це не парадокс, це - реальність нашого методичного світу.

Окрім того, варто зауважити, що часто, обираючи комунікативну методику за основу, викладачі навіть не вникають у чому ж полягають особливості побудови занять за комунікативною методикою. Як зазначає Є.Пасов: «А чи та це комунікативність?», інакше кажучи, на сьогодні трактування комунікативності на стільки різняться, що виникає сумнів, чи правда то є комунікативна методика, чи заснована на ній система здатна досягати поставленої мети? На сьогодні «комунікативність навчального

процесу» полягає, здебільшого, в його в насиченні традиційного навчального процесу мовленнєвими вправами, що, звичайно, покращують його в деталях, але не змінює суті.

Багато викладачів помічають, що слухачі не особливо налаштовані спілкуватися на заняттях. Основною причиною цього є завдання, що вимагають заучування, малоцікаві теми для обговорення, відсутність проблемних питань, відсутність дискусій, неможливість висловлювати свою думку, недостатня самостійність, пасивна позиція в навчанні, одноманітність форм і прийомів роботи.

Якщо ми хочемо, щоб іншомовне освіта дійсно забезпечувала досягнення поставленої мети, необхідно процес навчання зробити моделлю реального процесу спілкування.

Основою побудови заняття має стати активність, творчість, самостійність слухачів. І те, і інше, і третє взаємообумовлено: творчість викликає активність і вимагає самостійності, активність проявляється у творчості і самостійності, самостійність є обов'язковою умовою активності і творчості. Все це (і багато іншого) сприяє інтенсифікації заняття української (російської) як іноземної, що в умовах дефіциту часу стає однією з його істотних рис.

Отже, заняття лише тоді буде комунікативним, якщо на занятті дотримуються ряд принципів, зокрема: мовленнєво-мислительної активності, ситуативності, функціональності, новизни і індивідуалізації. Детально зупинимося на деяких з них.

1. Принцип мовленнєво-мислительної активності. Заняття повинні характеризуватися постійно високою активністю всіх слухачів, але яка має бути активність? В гонитві за активністю ми не повинні якомога більше промовити ту чи іншу фразу чи виконати якомога більше вправ за заняття. Сам факт активного промовляння зовсім не означає, що

учень активний. Більш того, гарна вимова часто не гарантує активності, а є ширмою, за якою ховається пасивність думки і почуття, навіть бездумність.

Промовляючи в одиницю часу якомога більше речень, ми часто вихолощуємо думку, а без думки немає справжнього говоріння. Для оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю кількість промовлянь, звичайно, дуже важлива, але не менш важливо, яка розумова робота відбувається при цьому. Якщо активність проявляється лише в рухах органів мовлення, то це - зовнішня активність. Розумова робота завжди відбувається при внутрішньої активності.

Отже, необхідно забезпечити інтенсифікацію мовленнєво-мислительної діяльності, яка підтримує в учнів постійну мотиваційну готовність висловити своє ставлення до явищ реальної дійсності, пізнати щось нове. При наявності постійної внутрішньої готовності слухач тренується в говорінні навіть тоді, коли мовчить, бо відбувається внутрішнє промовляння.

Але головним стимулом мовленнєво-мислительної активності є мовленнєво-мислительне завдання, а основною рушійною силою - пізнавальний інтерес.

Принцип мовленнєво-мислительної активності передбачає таку організацію навчального процесу, при якій слухач постійно залучений в процес спілкування на основі мовленнєво-мислительної діяльності; інструкції, які дає викладач покликані зробити мовленнєві дії учнів свідомими, повідомляються мимохідь, займаючи не великий проміжок часу.

2. Принцип індивідуалізації. Для оволодіння іншомовним говорінням індивідуальні властивостей слухачів важливий тому, що у кожного учня є свої прийоми оволодіння знаннями, своя навчальна

стратегія. Кожен учень по-своєму вміє налаштуватися на заняття іноземною мовою, опановує вимовою звуків, словами, технікою читання, по-своєму опановує умінням вести бесіду, здійснювати самоконтроль, організовувати самостійну роботу, працювати з різними опорами, в різних режимах і т. ін.

Індивідуалізація процесу навчання передбачає:

1. Цілеспрямовану допомогу слухачам в найбільш складні моменти заняття. Вид і якість допомоги залежить від того, якими здібностями володіє слухач.

2. Цілеспрямоване використання опор різного типу: смислових і змістовних, вироблених, ілюстративних і схематичних.

3. Почерговість опитування. Слабші слухачі виграють, коли отримують зразок - правильна відповідь сильних і середніх слухачів. Але це має використовуватися не завжди й методично обумовлено.

4. Варіювання часу на підготовку відповіді. Слабкі зазвичай отримують потрібну порцію часу: вони встигають розібратися в роздатковому матеріалі, який отримали, обміркувати відповідь, проговорити (прочитати), що потрібно. Проте не можна давати їм таку можливість постійно.

5. Використання випереджальних індивідуалізованих завдань.

6. Використання завдань різного рівня складності.

7. Використання додаткового позапрограмового цікавого матеріалу (для сильних) і т.ін.

Щоб кожен займався на уроці за здібностями, потрібно заздалегідь все передбачити і спланувати.

3. Принцип ситуативності. Ситуативність як принцип означає, що навчальний процес відбувається на основі і за допомогою ситуацій.

Але визначення поняття «ситуація» в комунікативній іншомовній освіті осмислюється дещо інакше. Будь-якому викладачеві добре відомі факти, коли, отримавши завдання, наприклад: «Розіграйте діалог» У магазині», слухачі з неохотою щось ліплять, хоча добре відомо, що ситуація завжди має бути стимулюючою силою. Якщо ж ця ситуація не викликає потребу у породженні висловлювання, то це не ситуація. Ситуація є настільки динамічна система взаємовідносин мовців, що, відбиваючись у свідомості мовця, породжує особистісну потребу в цілеспрямованій діяльності і живить цю діяльність.

Отже, ситуативність як компонент у методичном сенсі повинна враховувати, що: - ситуація спілкування на занятті може бути створена лише у тому випадку, якщо вона буде ґрунтуватися на взаєминах співрозмовників (слухачів та викладача); кожна фраза, сказана на занятті, повинна бути ситуативною, тобто співвідноситися з взаємовідносинами мовців; ситуативність є необхідною умовою не тільки при розвитку мовленнєвих вмінь, а й у процесі формування різних навичок (лексичних, граматичних синтаксичних і т. п.

Отже, врахування принципів навчання, цілеспрямована стратегія досягнення поставлених завдань на занятті здатна зробити навчальний процес не лише ефективним, а й цікавим.